

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
มัธยมศึกษา จังหวัดเลย

Strategic Leadership in the 21st Century of School Administrators
in Secondary Schools, Loei Province

บุญช่วย ศิริเกษ

Boonchuay Sirikase

ชัชณพงศ์ ศรีจันทร์

Chissanapong Sonchan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus

*Corresponding author, e-mail: boonchuay@sirikase.com

Received: July 12, 2023; Revised: September 2, 2023; Accepted: September 17, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การวิจัยใช้วิธีแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย จำนวน 306 คน และผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่ามีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สูงกว่า และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย การพัฒนาวิสัยทัศน์และการคิดเชิงกลยุทธ์ การเสริมสร้างทักษะการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการสื่อสาร

และการสร้างการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการประเมินและควบคุมเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนาภาวะผู้นำและการปรับตัวในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to 1) study the level of strategic leadership in the 21st century of school administrators in secondary schools in Loei Province, 2) compare strategic leadership classified by personal factors, and 3) study guidelines for developing strategic leadership. The research employed a mixed-methods approach. The sample for the quantitative research consisted of 306 school administrators and teachers in secondary schools in Loei Province, while the informants for the qualitative research were 9 experts in educational administration. The research instruments were a questionnaire and a semi-structured interview form. Data were analyzed using descriptive statistics, t-test, one-way ANOVA, and content analysis.

The results revealed that 1) the overall level of strategic leadership in the 21st century of school administrators was high, 2) school administrators with different administrative experiences had significantly different levels of strategic leadership at the .05 level, with those having more experience demonstrating higher levels of strategic leadership, and 3) the guidelines for developing strategic leadership consisted of developing vision and strategic thinking, enhancing skills in implementing strategies, developing communication skills and building participation, strengthening knowledge and skills in strategic evaluation and control, and developing leadership and adaptability in the digital era.

Keywords: Strategic Leadership, School Administrators, Secondary Schools, 21st Century

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาทั่วโลกกำลังเผชิญกับความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อรูปแบบการเรียนรู้และการจัดการศึกษา (Schleicher, 2018) ในบริบทนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำพาองค์กรการศึกษาให้ก้าวทันและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญในการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การศึกษาระดับสูงและการทำงานในอนาคต (OECD, 2019)

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่มีลักษณะเฉพาะทั้งทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม การจัดการศึกษาในพื้นที่นี้จึงมีความท้าทายที่แตกต่างออกไป (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย, 2022) ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดเลย จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เข้มแข็ง เพื่อรับมือกับความท้าทายเฉพาะถิ่น ควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษาให้ทัดเทียมกับมาตรฐานระดับประเทศและนานาชาติ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2020) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในบริบทนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมากในวงการบริหารการศึกษา โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 (Quong & Walker, 2010) แนวคิดนี้เน้นความสามารถของผู้นำในการกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผนกลยุทธ์ และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Hitt, Ireland, & Hoskisson, 2019) ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ คาดการณ์อนาคต และปรับเปลี่ยนองค์กรให้พร้อมรับมือกับความท้าทายใหม่ๆ (Davies & Davies, 2010) ในบริบทของการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสำหรับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง (Hallinger & Suriyankietkaew, 2018)

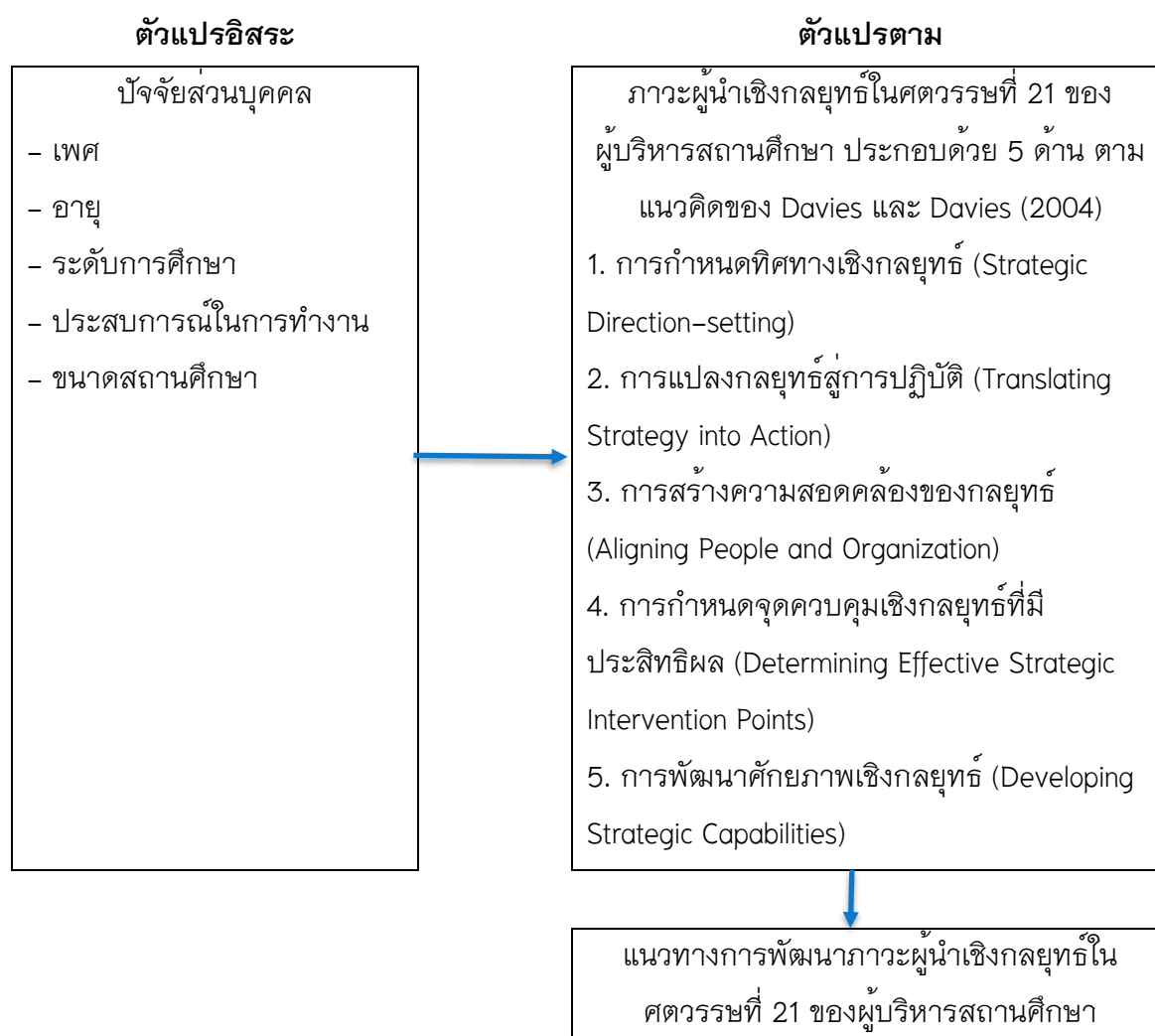
การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่จำเป็นในบริบทของจังหวัดเลย ประเมินระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน และเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 การวิจัยนี้จะใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ตามแนวคิดของ Creswell & Plano Clark (2018) โดยรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง (Teddlie & Tashakkori, 2009)

ผลการวิจัยนี้จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดเลยและภูมิภาคใกล้เคียง โดยจะช่วยให้เข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของภาวะผู้นำดังกล่าว (Leithwood & Sun, 2018) นอกจากนี้ ข้อค้นพบจากการวิจัยจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเตรียมความพร้อมของนักเรียนสำหรับอนาคต (Darling-Hammond, Hyster, & Gardner, 2017) ในท้ายที่สุด การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2023)

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย จำนวน 1,500 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย แบ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan ได้จำนวน 306 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและโครงสร้างของแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการ

3. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เลือกข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq 0.60$
4. ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
5. ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน
6. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้วิธี Item-total Correlation เลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก ≥ 0.20
7. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

1. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยอ้างอิงจากผลการวิจัยเชิงปริมาณและกรอบแนวคิดการวิจัย

2. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

3. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย
2. ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และออนไลน์ให้กับกลุ่มตัวอย่าง
3. ติดตามและรวบรวมแบบสอบถามกลับคืน
4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์
2. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิรายบุคคล
3. จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและเพิ่มเติมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ความถี่และร้อยละ

1.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

1.3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้ t -test และ One-way ANOVA หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ถอดเทปการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มแบบคำต่อคำ

2.2 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorizing) และการหาแก่นของข้อมูล (Theming)

2.3 สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลยภาพรวมและรายด้าน แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	4.32	0.58	มาก	1
2. การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ	4.18	0.62	มาก	2
3. การสร้างความสอดคล้องของกลยุทธ์	4.05	0.70	มาก	4
4. การกำหนดจุดควบคุมเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล	3.95	0.75	มาก	5
5. การพัฒนาศักยภาพเชิงกลยุทธ์	4.10	0.68	มาก	3
ภาพรวม	4.12	0.59	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, S.D.= 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X}=4.32$, S.D.= 0.58) รองลงมาคือ การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ($\bar{X}=4.18$, S.D.= 0.62) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การกำหนดจุดควบคุมเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล ($\bar{X}=3.95$, S.D.= 0.75)

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จำแนกตามเพศ

เพศ	n	M	SD	t	p
ชาย	148	4.15	0.57	0.842	0.401
หญิง	158	4.09	0.61		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3.245	2	1.623	4.728	0.010*
ภายในกลุ่ม	103.755	303	0.343		
รวม	107.000	305			

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์	M	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
น้อยกว่า 5 ปี	3.98	–	–0.18*	–0.25*
5-10 ปี	4.16	–	–	–0.07
มากกว่า 10 ปี	4.23	–	–	–

*p < .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารมากกว่า 10 ปี และ 5-10 ปี มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้ 5 ประเด็นหลัก คือประเด็นหลักที่หนึ่ง การพัฒนาวิสัยทัศน์และการคิดเชิงกลยุทธ์ โดยมุ่งเน้นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมการศึกษาดูงาน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเด็นที่สอง การเสริมสร้างทักษะการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะการจัดทำแผนปฏิบัติการ การฝึกอบรมการบริหารโครงการ และการสร้างระบบพี่เลี้ยง ประเด็นที่สาม การพัฒนาทักษะการสื่อสาร และการสร้างการมีส่วนร่วม โดยจัดอบรมเทคนิคการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และพัฒนาทักษะการสร้างทีม ประเด็นที่สี่ การเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการประเมินและควบคุมเชิงกลยุทธ์ ผ่านการอบรมการพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จ การฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือติดตามและควบคุมกลยุทธ์ และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประเด็นที่ห้า การพัฒนาภาวะผู้นำและการปรับตัวในยุคดิจิทัล ซึ่งรวมถึงการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาทักษะการจัดการการเปลี่ยนแปลงและการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา

สรุป อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย เทพแสง (2562) และ Cheng (2010) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และได้รับการพัฒนาในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Quong และ Walker (2010) ที่เสนอว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Davies และ Davies (2004) และ Eacott (2010) ที่กล่าวว่ากำหนดยุทธศาสตร์เชิงกลยุทธ์เป็นองค์ประกอบ

สำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายระยะยาวขององค์กร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารเชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leithwood et al. (2020) ที่พบว่า การกำหนดทิศทางเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การกำหนดจุดควบคุมเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hallinger และ Truong (2019) และ Hairon และ Goh (2015) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามักมีความท้าทายในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดจุดควบคุมเชิงกลยุทธ์ต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ในการวิเคราะห์และตัดสินใจที่ซับซ้อน สอดคล้องกับแนวคิดของ Simons (1995) ที่เสนอว่าระบบการควบคุมเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ แต่ต้องอาศัยความเข้าใจและทักษะในการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเปรียบเทียบผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่ามีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สูงกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Mintzberg (2009) และ Day et al. (2014) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากกว่าได้ผ่านการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการบริหารเชิงกลยุทธ์มาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bish et al. (2015) ที่พบว่าประสบการณ์ในการบริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยครอบคลุมทั้งการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของ Schoemaker et al. (2013) และ Beatty และ Quinn (2010) ที่เสนอว่าการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ควรเน้นทั้งการคิดเชิงกลยุทธ์ การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ และการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daniëls et al. (2019) ที่เสนอว่าการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้เชิงทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

การเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการสร้างการมีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2001) และ Harris (2013) ที่เสนอว่าการสื่อสารและการสร้างความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะการดำเนินกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในองค์กร ซึ่งการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการสร้างการมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับในกลยุทธ์ร่วมกัน

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำและการปรับตัวในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2019) และ McLeod และ Richardson (2011) ที่เสนอว่าผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการกำหนดจุดควบคุมเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัดและการประเมินผลเชิงกลยุทธ์
2. ควรมีการจัดระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) โดยให้ผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากกว่าเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการบริหารเชิงกลยุทธ์
3. สถานศึกษาควรนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์
2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองใช้และประเมินผล

3. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน เพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนในชนบท

เอกสารอ้างอิง

- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 จังหวัดเลย. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- สมชาย เทพแสง. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 8(2), 123-135.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดเลย พ.ศ. 2566-2570. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2563). ภาวะผู้นำทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ. ทิพย์วิสุทธิ.
- Beatty, K., & Quinn, L. (2010). Strategic command taking the long view for organizational success. *Leadership in Action*, 30(1), 3-7.
- Bish, A. J., Newton, C. J., & Johnston, K. L. (2015). Leader vision and diffusion of HR strategy during change: How are these factors related?. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 53(4), 415-433.
- Cheng, Y. C. (2010). A topology of three-wave models of strategic leadership in education. *International Studies in Educational Administration*, 38(1), 35-54.
- Daniëls, E., Hondeghem, A., & Dochy, F. (2019). A review on leadership and leadership development in educational settings. *Educational Research Review*, 27, 110-125.
- Davies, B., & Davies, B. J. (2004). Strategic leadership. *School Leadership & Management*, 24(1), 29-38.

- Day, D. V., Fleenor, J. W., Atwater, L. E., Sturm, R. E., & McKee, R. A. (2014). Advances in leader and leadership development: A review of 25 years of research and theory. *The Leadership Quarterly*, 25(1), 63–82.
- Eacott, S. (2010). Studying school leadership practice: A methodological discussion. *Issues in Educational Research*, 20(3), 220–233.
- Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.
- Hairon, S., & Goh, J. W. (2015). Pursuing the elusive construct of distributed leadership: Is the search over?. *Educational Management Administration & Leadership*, 43(5), 693–718.
- Hallinger, P., & Truong, T. (2019). Exploring the strategic leadership of an education for sustainable development in Vietnam. *Journal of Educational Administration*, 57(6), 662–681.
- Harris, A. (2013). Distributed leadership: Friend or foe?. *Educational Management Administration & Leadership*, 41(5), 545–554.
- Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2020). Seven strong claims about successful school leadership revisited. *School Leadership & Management*, 40(1), 5–22.
- McLeod, S., & Richardson, J. W. (2011). The dearth of technology leadership coverage. *Journal of School Leadership*, 21(2), 216–240.
- Mintzberg, H. (2009). *Managing*. Berrett-Koehler Publishers.
- Quong, T., & Walker, A. (2010). Seven principles of strategic leadership. *International Studies in Educational Administration*, 38(1), 22–34.
- Schoemaker, P. J., Krupp, S., & Howland, S. (2013). Strategic leadership: The essential skills. *Harvard Business Review*, 91(1), 131–134.
- Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times*. Corwin Press.
- Simons, R. (1995). *Levers of control: How managers use innovative control systems to drive strategic renewal*. Harvard Business Press.